

УДК [341.22:349.6](075.8)
ББК 67.412.1я73
3 15

Затверджено Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних
закладів (лист №1/II-4107, від 17 травня 2010 р.)

Затверджено до друку Вченою радою Інституту
міжнародних відносин Київського національного університету імені
Тараса Шевченка (Протокол № 6 від 26 січня 2010 р.)

Рецензенти:

Буткевич В.Г., д.ю.н., професор, суддя Європейського суду з прав
людини 1998–2008 рр.

Дмитрієв А.І., д.ю.н., професор, професор кафедри міжнародного права
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі
при Міністерстві фінансів України

Муравйов В.І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри порівняльного та
європейського права Інституту міжнародних відносин Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

Задорожній О.В., Медведєва М.О.

3 15 Міжнародне право навколишнього середовища: підручник для
ВНЗ / Київ. нац. ун. ім.Тараса Шевченка, Ін. міжнар. відносин.
— К.: Видавничий дім «Промінь», 2010. — 510 с. — (Бібліотека кафедри
міжнародного права).

ISBN 978-966-8935-10-7

ISBN 978-966-8935-13-8

У підручнику розглядаються загальні питання міжнародного права
навколишнього середовища: поняття, історія розвитку, джерела, принципи,
кодифікація цієї галузі, міжнародно-правовий захист екологічних прав
людини, інституційний механізм, відповідальність та реалізація міжнарод-
ного права навколишнього середовища. Спеціальна частина включає
актуальні питання охорони навколишнього середовища під час збройних
конфліктів, міжнародно-правового регулювання поводження з небезпечни-
ми для довкілля матеріалами, міжнародно-правової охорони морського, прі-
сноводного середовища, атмосферного повітря і космічного простору, біо-
різноманіття Землі, довкілля Антарктики і Арктики, регіональної співпраці
у цій сфері тощо.

Для викладачів, аспірантів і студентів юридичних ВНЗ і факультетів, а
також фахівців у галузі міжнародного права та екології.

УДК [341.22:349.6](075.8)
ББК 67.412.1я73

ISBN 978-966-8935-10-7
ISBN 978-966-8935-13-8

© Задорожній О.В., Медведєва М.О., 2010
© Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, 2010
© Видавничий дім «Промінь», 2010

З М І С Т

Список умовних скорочень	7
Вступ	13

ЧАСТИНА I. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА — ГАЛУЗЬ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	15
1.1. Глобальні екологічні проблеми	15
1.2. Поняття міжнародного права навколишнього середовища	17
1.3. Становлення і розвиток міжнародного права навколишнього середовища	30
1.4. Джерела міжнародного права навколишнього середовища	42
1.5. Принципи міжнародного права навколишнього середовища	60
1.6. Кодифікація міжнародного права навколишнього середовища	98
1.7. Концепції екологічної безпеки та сталого розвитку	103
1.8. Міжнародно-правовий захист екологічних прав людини	122
1.9. Інституційний механізм міжнародного права навколишнього середовища	157
1.10. Відповідальність у міжнародному праві навколишнього середовища	187
1.11. Реалізація міжнародного права навколишнього середовища	212

ЧАСТИНА II. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НЕБЕЗПЕЧНОЇ ДЛЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДІЯЛЬНОСТІ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА КОМПОНЕНТІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	239
2.1. Охорона навколишнього середовища під час збройних конфліктів	239
2.2. Принцип захисту навколишнього середовища в міжнародних угодах з роззброєння	257

2.3. Міжнародно-правове регулювання поведінки з небезпечними для навколишнього середовища матеріалами і речовинами	263
2.4. Міжнародно-правова охорона морського та прісноводного середовища	298
2.5. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря і космічного простору	350
2.6. Міжнародно-правова охорона біорізноманіття Землі	396
2.7. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища Антарктики і Арктики	442
2.8. Регіональне співробітництво у сфері охорони навколишнього середовища та імплементація норм міжнародного права навколишнього середовища в національному праві України	464
<i>Список літератури</i>	483
<i>Предметний покажчик</i>	500
<i>Іменний покажчик</i>	507

Список умовних скорочень

Абіджанська конвенція	Конвенція про співробітництво в галузі захисту та освоєння морського та прибережного середовища регіону Західної та Центральної Африки 1981 р.
АЕС	атомна електростанція
АКАТЕ	Африканська, Карибська і Тихоокеанська група держав
АР Крим	Автономна Республіка Крим
АСЕАН	Асоціація держав Південно-Східної Азії
Базельська конвенція	Конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 1989 р.
Бамакська конвенція	Конвенція про заборону імпорту в Африку і контроль над транскордонним перевезенням та управлінням небезпечних відходів в межах Африки 1991 р.
Барселонська конвенція	Конвенція про захист Середземного моря від забруднення 1976 р.
Бернська конвенція	Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі 1979 р.
Боннська конвенція	Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин 1979 р.
ВМО	Всесвітня метеорологічна організація
ВОІВ	Всесвітня організація інтелектуальної власності
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
ВФДП	Всесвітній фонд дикої природи
ГА ООН	Генеральна Асамблея ООН
ГАТТ	Генеральна угода з тарифів та торгівлі
ГЕС	гідроелектростанція
ГЕФ	Глобальний екологічний фонд
ГМО	генетично модифікований організм
ДДТ	1-1-трихлор-2,2-біс (п-хлорфеніл) етан
Декларація Ріо	Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку 1992 р.